

Anton Božanić,
*Vrbničko područje: Vrbnik, Risika i
 Garica. Povijesne mijene i razvoj,
 naselja i župe*, Vrbnik: Općina Vrbnik
 i Župa Uznesenja Blažene Djevice
 Marije - Vrbnik, 2023.

Bogat poviješću i kulturom te iznjedren brojnim duhovnim i intelektualnim zvanjima Vrbnik na otoku Krku zauzima važno i po mnogočemu istaknuto mjesto u hrvatskoj povijesti, Crkvi i kulturi. Nije to olako dana ocjena i status jednome malom urbanom prostoru s ruralnim okruženjem, limitiran pak otočnim prostorom, ali ujedno morem povezan sa svima. Vjerno tomu svjedoči jedan od najstarijih crteža hrvatskog broda u crkvi sv. Jurja kraj Vrbnika koji se datira u 12. / 13. stoljeće. Geograf, povjesničar kulture i istraživač hrvatskoga glagoljaštva Nikola Žic usporedio ga je s Dubrovnikom sljedećim riječima: „Vrbnik je u malom na svoj način i u svom smjeru sličan samomu slavnom Dubrovniku, jer i jedan i drugi pružaju neiscrpno vrelo za otkrivanje i utvrđivanje vrednota koje treba pamtiti i gojiti.“ Naime, prema istom autoru „život i prošlost Vrbnika proučava se odavna, kako to i zaslužuje“ te stoga apelira da je već vrijeme, a to je bilo sredinom 20. stoljeća – „da se sve, što je do sada dobra napisano i što se još ima proučiti, obuhvati u jednu knjigu, kojom bi pisac pokazao vrijednost Vrbenčana u svim vjekovima i odličnu ulogu Vrbnika u životu cijeloga otoka Krka pa i svega hrvatskog naroda“. Ocjena je navedena autora meritorna, a zadaću na koju poziva kasnije su na sebe preuzeli i marno ispunili Mihovil Bolonić, Petar Strčić, Marijan Bradanović i napose Anton Božanić, ali i drugi znanstvenici koji su svoja istra-

živanja posvetili bogatoj vrbničkoj kulturnoj, pisanoj i spomeničkoj baštini. Vrbnik je opjevan i u književnosti: *Vrbniče nad morem, visoka planino*, čime je ušao u kolektivnu memoriju hrvatskoga naroda.

Vrbnik (lat. *Verbenicum*, tal. *Verbenico*) se prvi put u pisanim vrelima spominje u glagoljičkoj ispravi „slavnoga Dragoslava“ koja se tradicionalno datira 1. siječnja 1100. godine. Tu je Vrbnik spomenut u (p)opisu zemalja koje Dragoslav daruje dobrinjskoj crkvi sv. Vida, a taj kratki dio koji se odnosi na Vrbnik glasi: *i do puta ki gre u Vrbnik*. Original isprave nije sačuvan pa tako danas raspolažemo samo njezinim prijepisom iz 17. stoljeća, pisanim kurzivnom glagoljicom, koji je sačuvan u rukopisnoj kapitulskoj knjizi glagoljaškoga seoskoga ili ladanjskoga kaptola u Dobrinju.

Vrbnik zasigurno ide u red najbolje obrađenih krčkih kaštela (komuna) u historiografskom pogledu. Navedimo sam nekoliko knjiga i drugih publikacija posljednjih stotinjak i više godina: Rudolf Strohal, *Glagolska notarska knjiga vrbničkoga notara Ivana Stašića* (1911.); *Vrbnički vidici* (1974. – 1977., 1995. – danas); Mihovil Bolonić, *Bratovština Sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku „Kapari“ (1323-1973) i druge bratovštine na otoku Krku* (1975.); Mihovil Bolonić, *Vrbnik nad morem – od početka do propasti Austro-Ugarske* (1981.); *Krčki (Vrbanski) statut iz 1388.*, prir. Lujo Margetić i Petar Strčić (1988. i 2008.); *Vrbnički statut 1388-1850.*, prema čitanju Črnčić – Rački – Štefić, prijevod s talijanskog i latinskog prof. Šime Jurić, prir. Stjepan Štefić (1988.); Ivan Brusić, Anton Bozanić i Anton Valković (prir.), *Duhovni poziv u župi Vrbnik* (1993.); *900 godina Vrbnika: u povodu 900. obljetnice prvoga spomena Vrbnika (1100 – 2000). Zbornik radova sa znanstvenog skupa 14-16. rujna 2000.* ur. Anton Bozanić (2000.); Ivan Žic, *Vrbnik na otoku Krku. Narodni život i običaji* (reprint, 2001.); Anton Bozanić, *Vrbnik, povijesne mijene i drevna župa* (2011.); Marijan Bradanović, *Vrbnik grad, ljudi i spomenici* (2015.); Josip Antun Petris, *Nike uspomene starinske* (ponovljeno izdanje, 2010.); Anton Bozanić, *Bratovština jučer i danas. U povodu 700. obljetnice bratovštine sv. Ivana Krstitelja – Kapari u Vrbniku 1323. – 2023.* (2023.).

Ovom nizu vrijednih knjiga koje su napisane o Vrbniku pridružuje se sada i nova monografija doc. dr. sc. Antona Bozanića, rođenog Vrbenčanina, a sada na službi župnika u Omišlju i dekana Omišaljskog dekanata

u Krčkoj biskupiji, poznatog i priznatog stručnjaka za modernu i suvremenu hrvatsku povijest s naglaskom na kvarnersko-istarski prostor. U ovoj se monografiji donosi recentan pogled na brojne teme i pitanja iz povijesti Vrbnika – od njegovih skromnih početaka prije više od devet stoljeća do današnje župe i općine.

Sve se to u ovoj vrijednoj monografiji predstavlja kroz riječi i slike minulih i sadašnjih vremena. No za razliku o autorove prve knjige posvećene rodnom mjestu (*Vrbnik – povijesne mijene i drevna župa*, 2011.), u ovoj se obrađuje potpuni društveni i crkveni prostor Vrbnika zajedno s njegovim pripadajućim župnim i općinskim teritorijem (*Vrbničko područje: Vrbnik, Risika i Garica. Povijesne mijene i razvoj, naselja i župe*). Stoga su u naslovu zasebno – uz Vrbnik – istaknuti Risika i Garica. Kada autor u tančine poznaje geografiju svojega zavičaja, kada ga je doslovce prohodao u mladim danima i tako najbolje upoznao, a potom sve to nadograđio strpljivim arhivskim radom i iščitavanjem stručne literature, onda je rezultat zajamčen. Vrbničko područje po svemu sudeći ishodište je hrvatskoga plemićkog velikaškog roda Krčkih knezova, kasnijih Frankopana (Frankopana).

Kao stožerno mjesto hrvatskoga glagoljaštva Vrbnik svojom pisanom i kulturnom baštinom predstavlja *specificum* jedne otočne zajednice, a koja se ponajbolje očituje brojnošću duhovnih zvanja i intelektualno formiranim pojedincima koji su u prošlosti i danas, ostavili i(li) zauzeli istaknuta mjesta u hrvatskom narodu i drugdje, gdje god su se našli, pa i u dalekom svijetu (npr. u Sjedinjenim Američkim Državama). Ili kako je to formulirao Anton Bozanić da „raznolike i bogate vjerske i duhovne sastavnice Vrbnika, kroz tradiciju brižno odnjegovane, dobivaju ipak sve više opću prepoznatljivu vrijednost“.

Tomislav GALOVIĆ